

УДК 616-056.83:613.816

Аналіз існуючої системи організація наркологічної допомоги в Україні на національному і регіональному рівнях, локально-клінічному і позаклінічному етапах

Возний Д. В.

Возний Д. В.

Одеський національний медичний університет, Україна

Резюме. В данной публикации автор анализирует существующую систему организации наркологической помощи в Украине на национальном и региональном уровнях, локально-клиническом и внеклиническом этапах. В статье описано учреждения оказания стационарной, амбулаторной и реабилитационной помощи больным алкогольной зависимостью мужчинам. Даны рекомендации по реформированию и возобновлению предоставления помощи алкогользависимым лицам в Украине (эффективное использование существующих ресурсов, обновления стандартов и протоколов оказания комплексной помощи, мультидисциплинарное оценивания биологических, психологических и социальных рисков формирования алкогольной зависимости и т.д.).

Ключевые слова: алкогольная зависимость, наркологическая помощь, территориальный принцип деятельности.

Analysis of the existing organization system of substance abuse treatment in Ukraine on national and regional levels, inpatient and outpatient stages

Vozny D. V.

Odessa National Medical University, Ukraine

Resume. In this publication, the author analyzes the existing systems of narcological treatment in Ukraine at national and regional levels, local and clinical outpatient stages. The article describes the institution providing inpatient, outpatient and rehabilitative care to patients alcohol-dependent men. The recommendations for the reform and renewal of aid alcohol-dependent persons in Ukraine (the effective use of existing resources, updating of standards and protocols for integrated care, multidisciplinary assessment of biological, psychological and social risks of alcohol dependence formation).

Keywords: alcohol addiction, narcological treatment, the principle of territorial activities.

Вступ

За даними ВООЗ, щорічно від хвороб і травм, пов'язаних з пияцтвом, вмирає близько 2,5 мільйона чоловік, у тому число 320 тисяч молодих людей у віці 15-29 років; кожен рік зловживання алкоголем провокує 3,8% всіх випадків смерті в світі і 4,5% хронічних хвороб [3]. Зловживання алкоголем має серйозні наслідки для здоров'я населення і є однією з основних причин передчасної смертності та інвалідності [1]. Алкоголь підвищує ризик виникнення психоневрологічних та інших неінфекційних хвороб, таких як цироз печінки і різні види раку, а також тягне за собою каліцтва і травматизм, в тому числі в ДТП, йдеться в документі [1]. Нарешті, пияцтво руйнує сімейне життя і сіє цілий ряд інших соціальних проблем.

Схема організації наркологічної допомоги в Україні забезпечує доступність амбулаторного і стаціонарного лікування для хворих, які страждають на алкогольну залежність, включаючи соціальну і правову допомогу, спрямовану на відновлення соціальних та трудових відносин (ре соціалізація, реабілітація), а також заходи

захисту суспільства від соціально небезпечних дій залежних осіб.

Важливим аспектом наркологічної допомоги є профілактична робота з населенням і, особливо, серед соціальних груп ризику, яка поряд із державними установами, проводиться недержавними організаціями (НДО).

Викладення основного матеріалу

Робота наркологічної служби проводиться на єдиній методичній основі, що полягає у профілактичній спрямованості, ранньому виявленні, взятті на диспансерний облік та оптимальній реабілітації хворих [5].

Основними структурними одиницями наркологічної допомоги населенню в Україні є наркологічний диспансер, наркологічні стаціонари та районні наркологічні кабінети. Але за останні роки незалежності України швидко розвинувся позадержавний сектор медико-психологічної допомоги хворим на алкогольну та наркотичну залежність (приватні клініки). Головною організаційно-методичною установою, яка об'єднує всі структурні підрозділи наркологічної служби,

є наркологічний диспансер. Основний принцип діяльності диспансеру — територіальний. Структурою наркологічного диспансеру передбачене розміщення наркологічних кабінетів згідно адміністративного розподілу області на райони.

1. Установи надання амбулаторної наркологічної допомоги:
 - Наркологічні диспансери;
 - Наркологічні кабінети;
 - Приватні наркологічні послуги на дому у хворого.
2. Установи надання стаціонарної наркологічної допомоги:
 - Наркологічні відділення при диспансерах;
 - Наркологічні відділення при психіатричних лікарнях;
 - Приватні наркологічні клініки.
3. Сектор реабілітаційної допомоги:
 - Приватні реабілітаційні центри;
 - Релігійні організації;
 - НДО та інші співтовариства.

Не дивлячись на досить розгалужену мережу установ, які надають послуги у сфері наркологічної допомоги, існує ряд проблем та недоліків, що знижують ефективність та якість лікувальних та реабілітаційних програм для залежних осіб. В Україні питання допомоги хворим на алкогольну залежність вирішуються, в переважній більшості, установами, підпорядкованими Міністерству охорони здоров'я. При цьому, навіть у межах одного міністерства, існують проблеми взаємодії, координації та спадкоємності між різними установами та департаментами.

Централізація, зосередження механізмів регулювання надання допомоги знаходиться виключно під юрисдикцією держави, що породжує ригідність системи, нездатність гнучко реагувати на специфічні, різноманітні потреби осіб з алкогольною залежністю, які потребують поряд з медичним лікуванням, соціальних та психокорекційних програм [4]. Незважаючи на великі кошти, які витрачаються в усьому світі на боротьбу з алкоголізмом і наркоманією, успіхи наркологів досить незначні. За даними соціологічних досліджень, більшість наркозалежних, що зіткнулися з реаліями наркологічної служби, схильні надалі ухилятися від звернення до державних наркологічних установ. Жорстка централізованість і бюрократизованість системи, низька зарплатня та формалізм вимог до якості послуг, сприяють зниженню рівня мотивованості та компетентності спеціалістів, а також не можуть забезпечити достатній приплив висококваліфікованих кадрів. Відсутність конструктивної критики, альтернативних програм допомоги свідомо прирікають державну політику в сфері надання послуг алкоголь залежним особам на неефективність.

Узагальнюючи досвід багатьох країн світу, можна сказати, що у будь-якій країні Європи та Америки поряд з державною допомогою присутні також приватний сектор, світська і церковна благодійність, недержавні громадські організації та об'єднання. В умовах демократичного суспільства вони перебувають у стані взаємного співробітництва та здорового суперництва, при цьому державна система, як правило, є в першу чергу об'єктом критики з боку інших суспільних систем, що служить чинником її постійного вдосконалення, не дає їй бюрократизуватися і деградувати.

У дослідженнях, побудованих на принципах доказової медицини, доведено, що в наш час ефективнішими є методи комплексної терапії, яка включає медичне лікування у поєднанні з психотерапією (переважно когнітивно-поведінкової спрямованості) [2]. Вітчизняна наркологія включає низку методик, що не відповідають вимогам науковості, ефективності та безпеки.

Таким чином, система надання допомоги алкогользалежним особам в Україні потребує реформування та поновлення.

Необхідним є:

- ефективне використання існуючих ресурсів (державних та недержавних) та організація на їх базі комплексної етапної мультидисциплінарної програми допомоги алкогользалежним особам;
- розробка та своєчасне поновлення стандартів та протоколів надання комплексної допомоги особам, що страждають на алкогольну залежність та їх родинам, на клінічному та позаклінічному етапах з урахуванням медичної, психологічної та соціальної складової допомоги;
- участь первинного рівня охорони здоров'я, на якому здійснюється виявлення залежних осіб і перенаправлення їх до служб психічного здоров'я та лікувальних установ;
- мультидисциплінарне оцінювання біологічних, психологічних та соціальних ризиків формування алкогольної залежності та створення дієвих програм первинної профілактики;
- проведення моніторингу якості послуг, що надаються пацієнтам з алкогольною залежністю та їх родинам;
- створення прозорих механізмів спадкоємності та координації між установами та службами в сфері надання послуг алкогользалежним особам та їх родинам;
- створення єдиної електронної бази даних пацієнтів з алкогольною залежністю з системою охорони особистої інформації;
- залучення до процесу лікування родини та соціального оточення особи, залежної від алкоголю.

Висновки

1. Основними структурними одиницями наркологічної допомоги населенню в Україні є наркологічний диспансер, наркологічні стаціонари та районні наркологічні кабінети.
2. В наш час ефективнішими є методи комплексної терапії, яка включає медичне лікування у поєднанні з психотерапією (переважно когнітивно-поведінкової спрямованості).
3. Система надання допомоги алкогользалежним особам в Україні потребує реформування та поновлення (ефективне використання існуючих ресурсів, поновлення стандартів та протоколів надання комплексної допомоги, мультидисциплінарне оцінювання біологічних, психологічних та соціальних ризиків формування алкогольної залежності тощо).

Література

1. Дудко Т.Н. Алкогольная зависимость / Дудко Т.Н. // Наркология — М.: Гр. «ГЭОТАР-Медиа», 2008. — С. 575-612.
2. Кошкина Е.А. Эпидемиология наркологических заболеваний / Е.А. Кошкина // Руководство по наркологии / Под ред. Н.Н. Иванца. — М.: Медпрактика, 2002. — Т.1. — С. 8-32.
3. Линник С. Реалізація в Україні глобальної стратегії ВООЗ «Скорочення шкідливого споживання алкоголю» / С. Линник // Демократичне врядування. — 2012. - № 10. — 8 с.
4. Лінський І.В. Епідемія залежності від психоактивних речовин в Україні. Нові результати популяційно-екологічного аналізу даних диспансерного обліку / І.В. Лінський, О.І. Мінко, Е.Б. Первомайський // Вісник психіатрії та психофармакотерапії. —2007. — № 2. —С. 44-58.
5. Наркология: национальное руководство / под. ред. Н.Н. Иванца, И.П. Анохиной, М.А. Винниковой. — М.: ГЭОТАР Медиа, 2008. — 720 с.